

SYSTEMY OCENY SYTUACJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ BANKÓW

(OMÓWIENIE DYSKUSJI)

Pierwsze seminarium Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 2002 r. zostało poświęcone systemom oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej banków. Zaprezentowane zostały dwa systemy: „Ranking «Najlepsze Banki» Gazety Bankowej” oraz „System monitorowania sytuacji banków komercyjnych BFG”.

W dyskusji uczestniczyło gremium złożone z przedstawicieli świata nauki oraz praktyków bankowych, w tym członkowie Rady i Zarządu BFG. Seminarium przewodniczył prof. dr hab. Jan Szambelańczyk. Referaty zaprezentowali: Sławomir Lipiński i Grzegorz Gadomski z Gazety Bankowej oraz Iwona Sowińska i Wojciech Konat z BFG.

Zainteresowanie BFG omawianą problematyką wynika z ustawowo zdefiniowanych jego zadań. W art. 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z dnia 14 grudnia 1994 r. (z późniejszymi zmianami) czytamy, iż jednym z zadań Funduszu jest „gromadzenie i analizowanie informacji o podmiotach objętych systemem gwarantowania”. Informacje te poprzez identyfikację banków o zagrożonej wypłacalności mają wspomóc m.in. proces podejmowania decyzji dotyczących wysokości funduszu pomocowego oraz funduszu ochrony środków gwarantowanych. Warto dodać, iż wczesna identyfikacja zagrożeń istotnie obniża koszt funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów.

Rating Gazety Bankowej powstał w odpowiedzi na zapotrzebowanie klientów, którzy zwracali się do dziennikarzy Gazety Bankowej z pytaniami o wiarygodność poszczególnych banków, przede wszystkim tych oferujących najkorzystniejsze warunki dla lokowania oszczędności. Stworzyło to potrzebę budowy obiektywnego narzędzia oceny jakości i wiarygodności banków. Zostało ono uzupełnione dodatkową oceną banków grupy ekspertów bankowych, która uwzględnia poza danymi *stricte* finansowymi wiele czynników niemierzalnych.

Oba rankingi prezentowane na seminarium powstały w różnych celach. Gazeta Bankowa jest zainteresowana pokazaniem banków najefektywniejszych, natomiast Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest nastawiony na ocenę bezpieczeństwa funkcjonowania banków. Choć w krótkim okresie związek między efektywnością i bezpieczeństwem banku rozumianym jako minimalizowanie poszczególnych rodzajów ryzyka ma charakter odwrotnie proporcjonalny¹⁾, to w dłuższym czasie oba te czynniki są silnie dodatnio ze sobą skorelowane, stąd w rezultacie wyniki obu systemów, przynajmniej w obrębie banków najlepszych, powinny być zbieżne.

Problemy i poglądy

Uczestnicy dyskusji koncentrowali uwagę na przydatności obu systemów w wypełnianiu ustawowych zadań BFG oraz wzmocnieniu transparentności polskiego systemu bankowego. Przeanalizowano zakres i jakość danych źródłowych, zakres podmiotowy systemu monitorowania banków w BFG oraz ratingu Gazety Bankowej. Zwrócono uwagę na rosnący udział kapitału zagranicznego w polskim sektorze bankowym, co w konsekwencji prowadzi do konieczności analizowania międzynarodowych grup finansowych. Zaakcentowano również istotną rolę oceny sytuacji finansowej banków w ujęciu *ex ante*.

System monitorowania banków znajduje się w końcowej fazie testowania i mimo iż nie może przed ostatecznym zakończeniem prac badawczych być traktowany jako oficjalny system BFG, to już obecnie otrzymywane rezultaty są cennymi informacjami dla analityków Funduszu. Prezes Zarządu BFG E. Kawecka-Włodarczak zwróciła uwagę, iż system ten został opracowany dla potrzeb Funduszu. Jego wyniki nie mogą być powszechnie dostępne. Co prawda mógłby on być potencjalnie istotnym wkładem we wzrost przejrzystości polskiego sektora bankowego, to jednak ze względu na negatywny charakter informacji o bankach wykorzystywanych w systemie oraz cel, jakim jest identyfikowanie banków najgorszych, musi pozostać systemem wewnętrznym. Powstaje zatem pytanie, kto pomoże klientom ocenić bank, z którym współpracują bądź rozważają możliwość takiej współpracy (prof. A. Wiśniewski)? Przeciężny klient, po pierwsze – nie wie o obowiązku nałożonym na banki informowania o swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej, a po drugie – ma problemy z oceną banku, gdyż dane, na jakich może się oprzeć w budowaniu swej opinii, są w wysokim stopniu zagregowane, a ich analiza wymaga przynajmniej podstaw wiedzy o rachunkowości. Istnieje zatem na rynku luka informacyjna. Lukę tę, zdaniem profesora, mogą i powinny wypełnić media, a przedsięwzięcia takie jak ocena banków na podstawie miernika syntetycznego Gazety Bankowej są jak najbardziej uzasadnione.

Istnieje jednak ryzyko, iż w przypadku znacznego rozpowszechnienia wyników takiego rankingu stanie się on samosprawdzającą się prognozą (prof. dr hab. Z. Fedorowicz oraz prof. dr W.L. Jaworski). Próbą ograniczenia tego niebezpieczeństwa jest dobrowolny udział w rankingu i jednocześnie nieuwzględnianie w nim banków, które w ostatnim roku obrachunkowym poniosły stratę, osiągnęły wartość współczynnika wypłacalności na poziomie poniżej 8% lub nie przysłały wyników audytu. Z jednej strony ogranicza to negatywną interpretację wyników rankingu przez czytelników, z drugiej jednak może powodować spadek ich zaufania do banków nie objętych oceną. W przypadku systemu monitorowania BFG problem weryfikacji ocenianej populacji banków może dotyczyć porównywalności danych w okresie po połączeniu banków (W. Gadomski). Został on rozwiązany przez wyłączenie tych podmiotów na jeden rok z oceny tendencji zmian, przy jednoczesnym uwzględnianiu ich w ocenie stanu finansowego.

Można również polemizować z kryteriami oceny zawartymi w obu systemach (prof. dr W. L. Jaworski), tj. użyciem wybranych wskaźników, określonych wartości granicznych, czy znacznym udziałem oceny eksperckiej w wyniku końcowym. Mają one bowiem charakter subiektywny. Niemniej wiedza otrzymywana w ten sposób po-

rządkuje informacje o bankach (prof. dr hab. J.K. Solarz). Takich wątpliwości można uniknąć według E. Śleszyńskiej-Charewicz oraz prof. dra hab. Z. Fedorowicza, stosując w procesie budowy obu systemów analizę dyskryminacyjną. Umożliwia ona wykorzystanie teorii wielowymiarowej oceny ilościowej wyselekcjonowanych grup banków i stworzenie odpowiedniej reguły zapisanej w postaci algorytmu, na podstawie której z wysokim prawdopodobieństwem trafności wyniku można stwierdzić stan finansowy banku. Zdaniem E. Śleszyńskiej-Charewicz tym bardziej takie podejście byłoby słuszne ze względu na kilkadziesiąt upadłości bądź przejęć banków o złej lub bardzo złej sytuacji finansowej, jakie miały miejsce w latach 90. w polskim systemie bankowym. W procesie budowy systemu monitorowania BFG oraz ratingu Gazety Bankowej nie zastosowano jednak analizy dyskryminacyjnej z dwóch przyczyn. Po pierwsze, w latach 90. kilkakrotnie zmieniono zasady rachunkowości oraz sprawozdawczości bankowej, zaburzając porównywalność danych. Po drugie, dane sprawozdawcze, w szczególności banków, które w przeszłości przeżywały istotne kłopoty finansowe, nie zawsze w pełni oddawały prawdziwy obraz ich sytuacji finansowej. Odchylenia te można badać, m.in. porównując sprawozdawczość banków przed i po audycie. Ich powstanie może jednak wynikać nie z błędnego księgowania poszczególnych wielkości, ale odmiennego podejścia do ich ujęcia między bankiem a audytorem (Prezes Zarządu BISE SA W. Grudziński).

Ze względu na narastający proces konsolidacji i umiędzynarodowienia instytucji bankowych, również w Polsce, prof. dr hab. J.K. Solarz zwrócił uwagę na rosnącą konieczność uwzględniania w ocenie sytuacji ekonomiczno-finansowej banków także oceny sytuacji ich inwestorów strategicznych oraz odporności banków w Polsce na asymetryczne szoki (tzw. *stress testing*). Analiza taka ujawniłaby bowiem rzeczywiste ich uzależnienie od globalnej sytuacji makroekonomicznej oraz możliwości ich wsparcia przez właścicieli, szczególnie w kontekście ich wewnętrznych limitów zaangażowania. Zdaniem profesora, pomocna również w tym przypadku może być analiza scenariuszy rozwoju banku, na podstawie której istnieje możliwość zweryfikowania interpretacji niektórych wielkości finansowych. Można w ten sposób ocenić przyszłą sytuację finansową banku, co powinno stać się jednym z głównych elementów omawianych systemów (prof. dr hab. S. Kasiewicz). Obecnie oba systemy częściowo spełniają ten warunek. W systemie BFG ocena banków *ex ante* jest dokonywana poprzez analizę zmian oraz wskaźniki rozwoju i częstotliwości. W ratingu Gazety Bankowej dokonuje jej zespół ekspertów na podstawie m.in. wskaźników dynamiki.

Podsumowując dyskusję, prof. dr hab. J. Szambelańczyk zwrócił uwagę, iż najważniejszą funkcją nadzorczych systemów wczesnego ostrzegania jest szybkość i trafność otrzymywanych rezultatów. W tym kontekście ważna jest rzetelność danych sprawozdawczych, które te wyniki uwiarygodniają. System taki może w efekcie stanowić podstawę do rozważenia możliwości modyfikacji systemu gwarantowania depozytów w kierunku uzależnienia wysokości wnoszonych przez banki składek od faktycznie ponoszonego i generowanego ryzyka. Według prof. dra WŁ. Jaworskiego taki sposób partycypacji w kosztach systemu dodatkowo dyscyplinowałby banki

---

Problemy i poglądy

---

i zwiększał znaczenie funkcjonującego nadzoru. Należy jednak bardzo ostrożnie podchodzić do publikowania wyników takiego systemu, aby nie wywołać nagłego pogorszenia sytuacji finansowej sanowanej instytucji. Z drugiej strony panujący na rynku popyt na informacje o wiarygodności banków, głównie ze strony klientów detalicznych, wymusza powszechnie dostępne oceny instytucji bankowych. Obecnie popyt ten zaspokaja przede wszystkim prasa, czego najlepszym przykładem jest rating Gazety Bankowej. Szersza wiedza klientów detalicznych o bankach i o systemie bankowym jako całości również pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo systemu, dyscyplinując banki i zmniejszając asymetrię informacji między klientami instytucjonalnymi a detalicznymi.

Opracował: Wojciech Konat
Autor jest pracownikiem
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Przypisy

- ¹⁾ Zależność taka występuje w bankach o sytuacji normalnej.